С Т А Н О В И Щ Е

от доц. д-р Иван Петров Видолов

Дисертационен труд на тема: Принципът на вътрешното убеждение в българския наказателен процес
Област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки
Професионално направление: 3.6. Право
Научна специалност: Наказателно-процесуално право
Докторант: Гергана Маринова Маринова

1. Актуалност и научна значимост на дисертационния труд

Кандидатът проф. д-р Гергана Маринова Маринова представя за обсъждане пред научно жури, назначено със заповед № РД-09-32/02.04.2025 г. на Директора на института за държавата и правото при БАН дисертационен труд на тема „Принципът на вътрешното убеждение в българския наказателен процес“ за придобиване на научна степен „доктор на науките”.

Дисертационният труд представлява задълбочено научно изследване на въпросите на принципа за вътрешното убеждение в наказателното производство. Научният интерес към темата е породен от разбирането за съществеността й значение, тъй като проблемът не е само част от системата от принципи в наказателния процес, но има пряко отношение към редица институти на наказателнопроцесулното прово. Актуалността на темата е безспорна с оглед липсата на задълбочено научно изследване по нея и предвид някои противоречия в съдебната практика, поради което не е нужно да бъде допълнително аргументирана. Необходимо е, обаче да се подчертае нейната актуалност от научна гледна точка, за наказателнопроцесуалната теория. Авторът е разработил научен труд, който разглежда същността на принципа на вътрешното убеждение, анализира съществуващите виждания в правната доктрината, относно тяхната същност и съдържание, разкрива историческото им развитие и прави предложения за усъвършенстване на наказателнопроцесуалното законодателство. Тези въпроси за първи път са разглеждат в нашата юриспруденция, в обем на монографичен труд, като приносно значение най-вече има извършения анализ, почиващ на задълбочено изследване на съдебната практика и правна теория.

Проф. д-р Гергана Маринова достига до научни приноси в областта на наказателния процес посредством издържан изследователски подход, като използва и доразвива съвременните достижения на наказателнопроцесуалната теория, представяйки аргументирани изводи благодарение на изключително доброто познаване на съдебната практика. Научната новост и изследователска достоверност на получените резултати и изведените от тях изводи са

обезпечени от използвания методически инструментариум, приложен съобразно изследователските и етични стандарти. Техният методически издържан подбор, наред със задълбочения подход и изследователската компетентност на докторантът са осигурили разработването на дисертационно изследване, отговарящо и надхвърлящо изискванията на ЗРАСРБ.

Трудът се състои от 213 страници и включва увод, четири глави, заключение и библиография, съдържаща 49 заглавия на български език и 14 заглавия на чужд език. Бележките под линия са 154.

2. Обща характеристика и структура на дисертационния труд

В структурно отношение работата се състои от увод, четири глави и заключение. Обемът на представения дисертационен труд е 213 страници, използвана е литература от 49 литературни източника български език и 14 на чужди езици. Направени са общо 154 бележки под линия. Избраната структура и последователността на изложението позволяват разглежданите проблеми да бъде възприети и анализирани, както самостоятелно, така и в тяхната цялост, което прави достъпни и разбираеми тезите на докторанта и подкрепящите ги аргументи.

В ***увода на дисертационния труд*** е обоснована актуалността на изследването и са очертани целите, задачите и неговата методология. Те са ясно и правилно формулирани, което безспорно е съдействало за достигане до резултати от дисертационното изследване.

Глава първа, озаглавена „Исторически преглед на развитието на наказателно-процесуалното доказване и появата на принципа на вътрешното убеждение. Същност на принципа“ е разделена на четири параграфа. В началото на главата е представен историческо-правен анализ на принципа на вътрешното убеждение. Проследено е неговото развитие от възникването му като принцип и проявлението му в правните системи на европейските страни. Разяснени са причините и условията за това в социален е правен аспект. Проследено е неговото проявление в Закона за углавното съдопроизводство и в процесуалните кодекс от 1952 г., от 1974 г. и от 2005 г. Авторът е успял да разкрие съществуващата приемственост и да осветли връзка и взаимообусловеност на вътрешното убеждение и системата от институти на процесуалното право. Този подход е спомогнал за представяне на историческите факти, не като последователно изложена хронология, а систематично и взаимообвързано, в паралел с господстващата историческа философия и обусловеното от нея доктринално разбиране.

Ключово за представения труд е виждането за същността на принципа на вътрешното убеждение. Обосновава се тезата, че неговият смисъл и съдържание могат действително да бъдат разкрити, ако се разглежда като принцип, установяващ метод за оценка на доказателствените материали. В подкрепа на тази теза са използвани аргументи не само от прегледа на историческото му развитие, но и въз основа на сравнителноправен анализ, а и от същностно съдържание в нашия НПК.

Проф. Маринова разглежда принципа не от позицията на традиционния подход, като форма на процесуално отношение, характеризиращо се с висока степен на абстрактност и откъснатост от процесуалните институти, а като съдържание. От методологическа позиция вътрешното убеждение е разгледано като въпрос за оценка на доказателствения материал, притежаващ структура и съдържание – предмет, цел, субект, граници и други. Този подход дава възможност да бъдат разкрити типичните му черти, като ги очертава по един разбираем и познавателно издържан начин, обслужващ научното знание.

Глава втора е озаглавена „Съдържание на оценката по вътрешно убеждение на доказателствените материали“ е структурирана в три параграфа. Авторът разглежда оценката на доказателствените материали, като оценката за допустимост, достоверност и достатъчност.

В първия параграф е обосновано, че оценката за допустимост на доказателствата включва оценка за относимост и за законност. Застъпва се виждането, че на оценка за законност подлежат и доказателствените средства, като оценка за правилно приложение на закона. Аргументирани са три основания за недопускане, като всяко от тях е свързано със защитата на отделни ценности. Първата група осигурява достоверност на фактическите изводи на съда. Втората група, произтича от нуждата да се защитят основни права на гражданите. Третата група, касае определени лични и професионални отношения. Трите групи са разгледани подробни, наведени са достатъчно аргументирани основания, които дават възможност научните достижения на автора да бъдат ясно представени и да бъдат достъпни за възприемане.

В тази част на работата проф. Маринова, освен законовите ограничения за допустимост на доказателствения материал разглежда въпросът за „задължителна допустимост“. На тази плоскост се разглежда въпросът за експертното заключение, в случаите на задължителна експертиза и включването в доказателствената съвкупност на показанията на единствен свидетел-очевидец. Изложени са критични разсъждения и е направено предложение за възстановяване на отменената уредба в НПК за разпит на свидетел-очевидец, когато това е от изключително значение за разкриване на обективната истина.

Приема се, че оценката за достоверност е по отношение на доказателствата и доказателствената средства. Обосновава се съдържателната страна на тази оценка и че тя почива на логиката, но и на други фактори, като нагласи, предразсъдъци, житейски и професионален опит и на интуицията. Разглеждат се някои специфични моменти отнасящи се до двете фази на процеса.

Третият параграф е посветен на оценката за достатъчност, като форма на комплексна оценка. Тя почива на вътрешното убеждение на процесуалния орган, но в това правило авторът е систематизирал и изследвал съществуващите изключения - данните, получени при прилагането на специални разузнавателно средства; самопризнанието; показанията на свидетел с тайна самоличност, служител под прикритие и други. Аргументирано е, че те са изключение от принципа на свободната оценка на доказателствените средства е приемливо. Застъпено е виждането, че то е пропорционално. Въз основа на задълбочен анализ е

предложено чл. 177, ал. 1 НПК да придобие старата си редакция, забраняваща обвинение и присъда само при наличието на данни от СРС и показания на таен свидетел.

Глава трета от дисертационния труд е „Оценката на доказателствените материали с оглед на различните стандарти на доказване“. Тя съдържа четири параграфа. В центъра на научния анализ е въпросът за стандартите на доказване, които НПК урежда, макар да не използва обобщаващо понятие, с което да ги обозначава. В тази част се предлага и доктринално определение за стандарта на доказване, което е добре аргументирано и основаващо се на добре избран методологичен подход. Проф. Маринова приема, че това е степента на убеденост за съществуването на един факт, като основание за вземане на процесуални решения.

Последователно в главата са разгледана особеностите на доказателствената оценка при различните стандарти на доказване, като по този начин не само е разкрито тяхното съдържание, но и съществуващите връзки между тях, представящи ги, като вътрешно свързана система, взаимодействаща си с останалите процесуални институти. От тази позиция са разгледани - достатъчно данни (чл. 207, ал. 1 НПК), основателно предположение (чл. 211, ал. 1 НПК); достатъчно доказателства (чл. 219, ал. 1 НПК); достатъчно основания да се предполага (чл. чл. 160 НПК); обосновано предположение (чл. 56, ал. 1, чл. 63, ал. 1, чл. 356, ал. 4 НПК).

В тази част на работата авторът задълбочено е изследвал всички страни на разглежданите категории, като не само е описал тяхната същност, но и успешно е разкрил, тяхната обусловеност и системни връзки, като критерии за оценка, служещи за решаване на различни въпроси при процесуалното доказване. Главата се характеризира със задълбоченост, последователен подход, който е спомогнал за научнообосноваване на нова процесуална категория, което само по себе си има приносен характер.

Глава четвърта е озаглавена „Обективиране на вътрешното убеждение в мотивите на правораздавателните актове“. В четири параграфа е изследвано закрепването на вътрешното убеждение на съда в мотивите на присъдата, въззивното и касационното решение.

Изследвана е практиката на ВКС, което дава основание, мотивирано да се направи извод, че съдът фактически разширява касационните основания, добавяйки две нови – непълнота на доказателствата и необоснованост на акта. Разсъждавайки по въпроса авторът предлага намиране на трайно решение, с което или законодателно да се приеме това или да се отхвърли.

Авторът разсъждава по въпроса за значението на мотивите на правораздавателните актове. Намира основание да обоснове тезата си, като разглежда практиката на ЕСПЧ. Разгледано е значението на мотивите за наказателното производство и извън него. На тази основа са предложени някои полезни разсъждения и изводи.

В ***заключението*** на дисертационния труд са обобщени резултатите от проучването и са систематизирани изводите от изследването, като са изведени и препоръки, почиващи на получените резултати.

3. Характеристика на научните и научно-приложните приноси в дисертационния труд

Дисертационният труд притежава научни приноси в областта на наказателния процес, което е видно от направената характеристика на неговото съдържание. В автореферата докторантът е посочил научни приноса, които безрезервно приемам. За по-голяма краткост те могат да бъдат обобщени в следните основни точки:

- Направен е задълбочен анализ на същността на принципа на вътрешното убеждение, като е обосновано, че това е принцип, установяващ метод на оценка на доказателствените материали по делото.
- Разкрито е съдържанието на оценката на доказателствената съвкупност.
- Теоретично е обоснована категорията „стандарти на доказване“, като е разкрито тяхното съдържание и системни връзки.
- Направени са предложения *De lege ferenda* за усъвършенстване на наказателнопроцесуалното законодателство.

4. Заключение

Кандидатът Гергана Маринова Маринова притежава задълбочени теоретични познания в областта на наказателния процес и доказани способности за самостоятелни научни изследвания. Представеният дисертационен труд „Принципът на вътрешното убеждение в българския наказателен процес“ има характера на задълбочено научно изследване.

Представените и аргументирани научни виждания от кандидата не оставят съмнение, че дисертационният труд е резултат на сериозна работа и личен принос в областта на наказателния процес. Научното изследване съдържа задълбочени теоретични обобщения и научни приноси. Те отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България и Правилника за неговото приложение.

Предвид положителната оценка на науките” в област на висшето образование 3. Стопански, социални и правни науки, професионално направление 3.6. Право, научна специалност „Наказателен процес”.

Член на научното жури:
доц. д-р Иван Видолов

гр. София, 23.04.2025 г.